

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Д. Гоулман, Р. Бойцис, Э. Макки; пер. с англ. [А. Лисицыной]. – 3-е изд., стереот. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 300 с.

2. Гришкова Р.О. *Формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей: Монографія. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007.*

3. Левченко Т. І. *Про поняття педагогічного клімату в процесі навчання // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. – К.: ІСДО. – 1998. – № 6.*

4. Равен Дж. *Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен; [пер. с англ.]. – М.: “Когито-Центр”, 2002. – 396 с*

5. *Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.*

REFERENCES

1. Goulman, D., Boytsis R. & Makki, E. (2005). *Emotsionalnoe liderstvo: iskusstvo upravleniya lyudmi na osnove emotsionalnogo intellekta* [Emotional

leadership: the art of managing people based on emotional intelligence]. Moscow: Alpina Biznes Buks, 300 p. [in Russian].

2. Hryshkova, R.O. (2007). *Formuvannia inshomovnoi sotsiokulturnoi kompetentsii studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei*: Monohrafiia [The socio-cultural formation of foreign language competence of students of non-philological specialties: Monograph]. Mykolaiv: MDHU Publ. [in Ukrainian].

3. Levchenko, T. I. (1998). *Pro poniattia pedahohichnoho klimatu v protsesi navchannia* [The notion of the pedagogical climate in the process of learning]. *Problemy osvity: Nauk.-metod. zb.*, Kyiv: ISDO Publ., № 6. [in Ukrainian].

4. Raven, Dzh. (2002). *Kompetentnost v sovremennom obshchestve: vyvavlenie, razvitie i realizatsiya* [Competence in modern society: identification, development and implementation]. [per. s angl.]. Moscow: “Kogito-Tsentr, 396 p.

5. *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk* (2002). [Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv: Abrys, 742 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.04.2017

УДК 378.091.12:005.963]:373.3.016

Катерина Осадча, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатики і кібернетики
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті на основі аналізу соціального і державного замовлення щодо результатів навчання учнів початкової школи та їх вікових особливостей висвітлюються специфічні риси тьюторського супроводу дітей цього шкільного віку. Автор подає сутність понять “індивідуальна освітня траєкторія”, “індивідуальний освітній маршрут”, “індивідуальна освітня програма” для учнів початкової школи. На основі аналізу наукових праць у статті розглядаються специфічні особливості тьюторського супроводу учнів початкової школи. Зазначається, що тьюторська діяльність у початковій школі спрямована на формування позитивної мотивації до навчання, пізнавального інтересу та підготовку до навчання у основній школі.

Ключові слова: тьюторський супровід, учні початкової школи, індивідуальний освітній маршрут, індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальна освітня програма.

Літ. 11.

Екатерина Осадчая, кандидат педагогических наук, доцент кафедры информатики и кибернетики
Мелитопольского государственного педагогического университета имени Б. Хмельницкого

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЮТОРСЬКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье на основе анализа социального и государственного заказа на результаты обучения учащихся начальной школы и их возрастных особенностей освещаются специфические черты тьюторского сопровождения детей этого школьного возраста. Автор представляет сущность понятий “индивидуальная образовательная траектория”, “индивидуальный образовательный маршрут”, “индивидуальная образовательная программа” для учащихся начальной школы. На основе анализа научных работ в статье рассматриваются специфические особенности тьюторского сопровождения учащихся начальной школы. Отмечается, что тьюторская деятельность в начальной школе направлена на формирование положительной мотивации к обучению, познавательного интереса и подготовку к обучению в основной школе.

Ключевые слова: тьюторское сопровождение, ученики начальной школы, индивидуальный образовательный маршрут, индивидуальная образовательная траектория, индивидуальная образовательная программа.

Kateryna Osadcha, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Computer Science and Cybernetics Department
Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University

THE SPECIFIC OF ORGANIZATION OF THE TUTOR'S SUPPORT OF STUDENTS OF PRIMARY SCHOOL

The author describes the specific peculiarities of tutor's support of schoolchildren on the basis of the analysis of the social and state demand. The results of training of students of primary school and their age features are described. The author represents the essence of concepts "an individual educational route", "an individual educational path", "an individual education program" for the students of primary school. The specific peculiarities of tutor's support of students of elementary school on the basis of the analysis of scientific papers are considered. It is reported that the tutor's activity at elementary school is focused on the formation of positive motivation for learning, cognitive interest and the preparation for training at the primary school. Tutoring at elementary school is proposed to be defined as a special type of pedagogical support, during which a tutor creates the conditions and suggests the ways of implementation and awareness by students of their cognitive interest, the educational request and actions. The ways of performing the tutoring at elementary school are defined: the realization of the tutor's position as the form-master (the teacher who teaches most subjects at elementary school and has the sufficient information about the individual characteristics of each student) provided that a number of students in the class is reduced or a school psychologist assists; an engagement of new tutor into the school practice, whose duties will include identifying the individual educational path, the formation and support of the individual educational route and an individual educational program for students of primary school in close cooperation with the form-master, the school psychologist, children and parents; the individual support of students at the request of their parents in the context of additional educational services of schools, out-of-school institutions or teachers providing such services.

Keywords: the tutor's support; students of primary school; an individual educational route, an individual educational path, an individual education program.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для учнів початкової школи специфіка соціальної ситуації розвитку особистості зумовлюється переходом до нового соціального статусу – школяра. За сприятливих умов початку навчання дитини в школі в її психіці формується перше психічне новоутворення віку – внутрішня позиція школяра, що є показником успішної адаптації до умов шкільного навчання [10, 145 – 146].

Науковці (М.В. Савчин, Л.П. Василенко, В.М. Поліщук, В.П. Кутішенко) зазначають, що на цьому віковому етапі провідною діяльністю стає навчання, основою якого є пізнавальний інтерес і нова соціальна позиція. Дитина починає усвідомлювати, що вона виконує суспільно важливу діяльність – вчиться – і значущість цієї діяльності оцінюють люди, які оточують її. На початковому етапі навчання дитини в школі його головною метою є засвоєння базових знань, формування навичок грамотності. На основі учбової діяльності розвиваються основні новоутворення молодшого шкільного віку: довільність психічних процесів, розвиток внутрішнього плану дій, рефлексія, мотив досягнення успіху. Саме в цьому віці закладаються основи моральної та емоційної спрямованості особистості, стилю поведінки і діяльності.

Особливо важливим у молодшому шкільному віці є формування мотиву навчання. Проте, на нашу думку, шкільному вчителю, що працює з 20 – 30 учнями складно розв'язати таке завдання

на індивідуальному рівні. Тому у завдання педагога має входити формування мотивації змістом навчального матеріалу та процесом навчання, тобто пізнавальної мотивації, а не соціальної, пов'язаної із статусом учня чи почуттям обов'язку, чи вузько особистісної, що базується на досягненні успіху чи уникненні покарання. Продуктивним підходом у вирішенні цього завдання буде не позиція посередника у передачі досвіду, а позиція тьютора як довіреної особи школяра, яка допомагає забезпечити становлення його суб'єктності. Тут важливу роль відіграють емоційність, відкритість, доброзичливість і творча індивідуальність тьютора, знання і вивчення психолого-фізіологічних й індивідуальних особливостей кожної дитини шляхом проведення діагностичної роботи, спрямованість навчання не тільки на результат, але й на процес отримання знань і способів діяльності, а також створення дружньої та комфортної атмосфери для кожної дитини.

Аналіз основних досліджень і публікацій. За дослідженням, проведеним С.В. Дудчик [1], прийняття тьюторської позиції та її реалізація на практиці забезпечить придбання молодшими школярами таких (не властивих молодшому шкільному віку) якісних характеристик пізнавального інтересу як стійкість (тривалість, усвідомлений вибір) та глибина (вихід у проектну або дослідницьку позицію), а також забезпечить адекватний рівень готовності дитини початкової школи до навчання в середній школі і більш

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЬЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

високий рівень особистісного розвитку порівняно з молодшими школярами, не охопленими таким підходом.

Т.М. Ковальова зазначає, що при цьому місія педагога-тьютора (вчителя, який працює в позиції тьютора) полягає не тільки в наданні допомоги молодшому школяреві в здійсненні вибору, а й в попередженні обмеження свободи цього вибору. Це має бути спільна діяльність тьютора і тьюторанта з вибудовування і реалізації всього ланцюжка кроків для розвитку інтересу, де учень отримує досвід його фіксації, постановки цілей, інтеграції для їх досягнення різних ресурсів освіти (в тому числі й позашкільних), а в підсумку – усвідомлює процес управління своєю пізнавальною та освітньою діяльністю, освоює способи розвитку інтересу [3, 45].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на те, що питання тьюторського супроводу учнів початкової школи розглядалися деякими науковцями, проте не було проведено узагальненого аналізу специфіки організації тьюторського супроводу учнів початкової школи в умовах нової парадигми освіти.

Мета статті. У зв'язку із вищезазначеним вважаємо доцільним поставити за мету на основі аналізу наукових праць узагальнити основні специфічні особливості тьюторського супроводу учнів початкової школи.

Вклад основного матеріалу дослідження. У зв'язку із тим, що кожен учень початкової школи по-різному реагує на початок шкільного навчання, тьюторська діяльність має впливати на успішність пристосування дитини до нового соціального статусу. Тьютор має допомогти сформувати внутрішню позицію школяра як позитивне ставлення дитини до шкільного навчання, усвідомити учню свою роль та роль учителя у навчальному процесі.

Педагог-психолог початкових класів Н.В. Морозова пропонує за допомогою таких дій розвивати внутрішню позиції учнів початкової школи й їх навчальну мотивацію [6]:

1. Забезпечення відчуття просування вперед, правильно підбираючи рівень складності завдань, які мають повинні бути ні занадто важкими, ні занадто легкими, а бути посильними.

2. Забезпечення переживання успіху в навчальній діяльності, об'єктивно оцінюючи результат їх діяльності, не порівнюючи одну дитину з іншими дітьми, тільки – з самим собою.

3. Використання всіх можливостей навчального матеріалу для того, щоб зацікавити учнів з метою активізації їх самостійного мислення;

дослідницького методу навчання; проведення уроків у в нетрадиційній формі.

4. Використання особистісно-орієнтованого навчання: партнерський стиль спілкування, оригінальні форми співпраці дітей один з одним і з учителем.

5. Здійснення впливу на дітей власним авторитетом і прикладом.

6. Співпраця з батьками по підвищенню рівня шкільної мотивації.

7. Використання розвиваючих методик навчання.

8. Створення в класі предметно-розвиваючого середовища.

9. Обережне прийняття негативної інформації про учнів від інших вчителів.

10. Використання почуття гумору на уроках, що допоможе знайти вихід зі складних ситуацій.

11. Послідовність у застосуванні покарання, використання покарання стосовно до конкретного порушення.

12. Приділення великої уваги створенню позитивного емоційного мікроклімату, необхідного для створення і підтримки мотивації навчання.

Важливими у цьому процесі будуть такі прийоми як психологічна підтримка, що допомагає закріплювати позитивні переживання і стани молодшого школяра, підкріплення, як стимул, що пред'являється після конкретної діяльності і викликає повторення і навчання цієї діяльності, а також підбадьорення, доброзичливий тон у спілкуванні, жарти, гумор.

Учіння учня початкової школи першочергово спрямоване на його інтелектуальний розвиток, тому тьюторська діяльність має бути спрямована на інтелектуалізацію психічної діяльності підопічного, тобто розвиток мислення. Крім розвитку інтелекту учнів початкової школи, тьютор має паралельно розширювати кругозір дитини, формувати її світогляд, сприяти моральному та соціальному її становленню.

Сьогодні актуальним є питання формування компетентності дитини – не тільки володіння нею певним багажем знань, а вміння їх критично осмислити, продуктивно використовувати і самотужки поповнювати, збагачувати [10, 153]. Отже тьюторська діяльність має бути спрямована на формування ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. Також до завдань тьютора з особистісно орієнтованого (тьюторського) супроводу індивідуальних освітніх програм учнів початкових класів, крім формування індивідуального навчального стилю, підтримки навчального інтересу, забезпечення

переходу “дошкільне дитинство – початкова школа – підліткова школа”, входить організація адекватного віку освітнього середовища для забезпечення навчальної успішності дитини, супровід освітнього замовлення сім’ї, залучення учня в конкурси, олімпіадний рух школи, міста, регіону, а також національного та міжнародного масштабу, супровід формування портфоліо навчальних досягнень [4, 53 – 54].

Тьюторство в початковій школі С.В. Дудчик пропонує визначити як особливий вид педагогічного супроводу, в ході якого педагог-тьютор створює умови і пропонує способи для виконання й усвідомлення учнем молодших класів свого пізнавального інтересу, освітнього запиту і дії. Адже сучасному вчителю початкових класів необхідно не тільки знати предмет і методику його викладання, а й добре володіти технологіями особистісно-розвиваючої взаємодії з дітьми молодшого шкільного віку, з огляду на закономірності їх розвитку, в тому числі створювати умови для формування учням свого освітнього замовлення, яким повинен стати пізнавальний інтерес дитини [3, 42].

О.В. Неборачко визначає такі завданням тьютора в початковій школі: підтримання інтересу дитини до навчання, надання їй допомоги, визначення індивідуального стилю навчання й формування ставлення до свого навчального досвіду як до того, що має справжню цінність. Вона зазначає, що тьютор працює з дитячими питаннями і пошуком відповідей на них, вважаючи їх дуже важливими для дитини не тільки сьогодні, але й у цілому – для освітньої історії свого підопічного [7].

Всі окреслені вище завдання і виклики тьюторської діяльності узагальнюються у одне надзавдання: з’ясування індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ) та розробка і супровід індивідуальної освітньої програми (ІОП) та індивідуального освітнього маршруту (ІОМ) учня початкової школи.

Як зазначає Т.О. Колеснікова, індивідуальна освітня траєкторія дозволяє виробити власний стиль навчально-пізнавальної діяльності, допомагає виявленню та розкриттю самобутності й особистісного своєрідності можливостей учня початкової школи [5]. Учитель, що виконує роль тьютора, має не лише сам вміти формувати і супроводжувати її, а й сприяти поетапному формуванню у молодших школярів уміння проектувати цю траєкторію самостійно.

На уроці індивідуальна освітня траєкторія може реалізуватися за допомогою ситуації вибору, коли учні віддають свою перевагу одному з варіантів

вирішення навчального завдання, виявляючи свою активність, самостійність, індивідуальний стиль пізнання. Предметом вибору учня на уроці можуть виступати, на думку Т.О. Колеснікової, мета навчання (власна мета у вивченні конкретної теми, розділу, курсу); зміст навчального матеріалу; рівень завдання, його вид, спосіб (відповідно до його індивідуальних особливостей); форма виконання; темп вивчення матеріалу і виконання завдання; право на власну оцінку результатів своєї діяльності [5].

У позаурочній діяльності індивідуальна освітня траєкторія реалізується у процесі тьюторського супроводу, під час якого зорганізується включення учня в освітній простір за допомогою різних методів (портфоліо, проектна діяльність, фестивалі-семінари, рольової-гостьові заняття та ін.) та/або супровід учня у відкритій освіті. А простір позаурочної діяльності дає можливість молодшим школярам вільно вибирати позаурочні заняття відповідно до своїх пізнавальних інтересів, реалізувати свою творчість та ідеї [9].

Згідно з поглядами І.Ю. Ісаєвої, правильно розроблений індивідуальний освітній маршрут для молодших школярів – це не тільки шлях до формування метапредметних універсальних навчальних дій, а й розвиток творчості, здібностей, нахилів учня, його успішна соціалізація в суспільстві, бажання вчитися та ін. Він виступає як засіб індивідуалізації та диференціації навчання і виховання, як форма конструктивної взаємодії всіх суб’єктів освітнього процесу з метою їх особистісного розвитку, стимулювання творчої ініціативи, досягнення своїх вершин у період шкільного навчання. Зміни відбуваються не тільки в учня, і від учителя: вимагається більше гнучкості по відношенню до учня, мобільності, динамічності, збільшується потреба до саморозвитку [2, 27 – 28].

З аналізу літературних джерел щодо побудови та супроводу ІОТ можна зробити висновок, що учень початкової школи має відігравати не останню роль у її формуванні, виявляючи свої прагнення, побажання, інтереси. Проте виникає питання, чи здатен він на прояв власної думки і позиції, чи може він її висловити і донести до тьютора? Як зазначає Е. О’Брайант, у тьюторингу все починається з довіри. Для того, щоб розказати тьютору про свої бажання, слабкі та сильні сторони, розкрити власні судження і дослухатися до порад тьютора, учень має йому довіряти. Як практикуючий тьютор Е. О’Брайант зазначає, що довіра починається з того, що тьютор демонструє свою неупередженість і готовність слухати, а для того, щоб довіра зростала тьютор має показати

підопічному свою справжню сутність, розповідаючи про себе [8, 18 – 19].

І.Ю. Ісаєва пропонує такі принципи побудови індивідуальних освітніх маршрутів в початковій школі [2, 28 – 29]:

1) принцип систематичної ступінчастою діагностики, яка повинна носити систематичний характер у ході навчання та виявляти особливості просування дитини на різних етапах її навчальної діяльності в початковій школі;

2) принцип індивідуального підбору педагогічних технологій, які дозволяють на основі отриманих діагностичних даних визначити оптимальні для дитини форми і методи навчальної взаємодії, що характеризують, з одного боку, психолого-педагогічні методи навчання, а з іншого – найбільш прийнятні для конкретного учня форми його навчальної діяльності;

3) принцип контролю та коригування, що дозволяє контролювати результат тих чи інших впливів на дитину, коригуючи або змінюючи психолого-педагогічні методи і форми роботи з ним у разі їх неефективності;

4) принцип систематичності спостережень, дозволяє на основі систематичного психолого-педагогічного спостереження за учнями під час навчальної діяльності зробити відповідні висновки й якщо необхідно внести корективи;

5) принцип покрокової фіксації даних, всі отримані дані про дитину (включаючи результати діагностики та спостережень), а також намічені психолого-педагогічні заходи на той чи інший період навчання повинні фіксуватися в індивідуальній карті його навчання і розвитку, що відбиває його індивідуальний освітній маршрут протягом навчання в початковій школі.

При проектуванні індивідуальної освітньої траєкторії молодшого школяра, Т.О. Колесніковою пропонує дотримуватися таких етапів: 1) діагностичний – учитель проводить діагностику рівня пізнавальних можливостей учнів та визначає освітні запити школярів в той чи інший предмет, а учень оцінює свої можливості та визначає перевагитого чи іншого предмету; 2) роз'яснювальний – учитель створює ситуацію вибору, виступаючи консультантом, а учень здійснює вибір індивідуальної траєкторії за запропонованими параметрами; 3) етап моделювання – учитель надає допомогу в постановці цілей, визначенні продукту діяльності, складанні плану роботи, у відборі засобів і способів досягнення результату та планує оцінку реалізації учнем ІОТ, а учень ставить особистісно значимі цілі, визначає продукт ІОТ, складає план роботи, проводить відбір засобів, продумує рефлексію своєї

діяльності; 4) реалізація ІОТ – учитель приймає ІОТ учня, допомагає при виникненні проблем та здійснює зворотний зв'язок, учень реалізує ІОТ у вигляді обраної форми; 5) рефлексія – учитель проводить рефлексію ІОТ, переходячи з емоційно-чуттєвого рівня на раціональний (аналіз діяльності та її результатів), а учень здійснює рефлексію власної діяльності на раціональному рівні причини успіху або невдач) [5].

Структура ІОМ молодшого школяра запропонована О.К. Малафєєвою та К.А. Голубєва [11]. На їх погляд, вона має складатися з семи сходинок, які являють собою моменти розвитку дитини через розвиток його рефлексивних умінь. На першій сходинці (“Хто я”) виявляються і фіксуються стартові можливості дитини, його особистісні властивостях. Друга сходинка (“Проба сил”) відображає участь дитини в різних олімпіадах, конкурсах і являє собою таблицю, в яку все записується. Протягом 4 років навчання учень спільно з педагогом заповнює таблицю, кольором відзначаючи участь в олімпіадах і результат. На третій сходинці (“До чого я прагну”) фіксуються цілі діяльності дитини, її вибір на певних етапах навчання. Четверта сходинка (“Мій шлях”) відображає зміст освітнього маршруту учня і розробляється спільно з учителем, що у підсумку відображається у вигляді проекту. На п'ятій сходинці (“Мій проект”) описується план роботи над проектом і хід його здійснення. Шоста сходинка (“Мої досягнення”) відображає рівень досягнутого й являє собою таблицю, в якій учень відзначає свої досягнення. На останній сходинці (“Як я змінився”) відображаються результати пройденого і досягнутого у вигляді діаграм.

Висновки з дослідження. На нашу думку, більшості учителям початкової школи достатньо складно буде організувати такий фронт робіт з кожним учнем, враховуючи їх кількість у класі (в середньому 20 – 30). Тому ми вважаємо доцільним виділення кількох шляхів здійснення тьюторської діяльності у початковій школі:

1) реалізація позиції тьютора класним керівником (учителем, який веде більшість предметів у початковій школі і володіє достатньою інформацією щодо індивідуальних особливостей кожного учня), за умови зменшення кількості учнів у класі або допомоги шкільного психолога у формуванні та супроводі ІОТ та ІОП;

2) введення у практику роботи школи нової штатної одиниці тьютора, у обов'язки якого входить з'ясування ІОТ, формування і супровід ІОМ та ІОП у тісній взаємодії з класним керівником, психологом школи, дітьми та батьками;

3) здійснення індивідуального супроводу учня за бажанням батьків у рамках додаткових освітніх послуг школи, позашкільних закладів чи педагогів, що надають такі послуги.

Найголовнішими завданнями тьюторської діяльності з дітьми молодшого шкільного віку ми вважаємо формування позитивної мотивації до навчання, пізнавального інтересу та підготовку до навчання у основній школі. Організація тьюторської діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей молодших школярів сприятиме успішній реалізації індивідуальної освітньої траєкторії на етапі початкової освіти, її подальшому розвитку на наступних етапах шкільної освіти та вдосконаленню навчальних можливостей учнів і розвитку їх умінь вчитися.

Перспективи подальших розвідок. У подальшій роботі планується намітити шляхи професійної підготовки здобувачів вищої освіти до тьюторської діяльності із учнями початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дудчик С.В. Развитие познавательного интереса младших школьников средствами тьюторского сопровождения: диссертация ... кандидата педагогических наук: 13.00.01 / Дудчик Светлана Викторовна. – Москва, 2008. – 234 с.

2. Исаева И.Ю. Технология проектирования индивидуальных образовательных маршрутов: учебное пособие / И. Ю. Исаева. – Магнитогорск: Изд-во Магнитогорск. гос. техн. ун-та им. Г. И. Носова, 2015. – 116 с.

3. Ковалева Т.М. Материалы курса “Основы тьюторского сопровождения в общем образовании”: лекции 1–4 / Т.М. Ковалева. – М.: Педагогический университет “Первое сентября”, 2010. – 56 с.

4. Ковалева Т.М. Материалы курса “Основы тьюторского сопровождения в общем образовании”: лекции 5–8. – М.: Педагогический университет “Первое сентября”, 2010. – 64 с.

5. Колесникова Т.А. Индивидуальная образовательная траектория – персональный путь развития одаренности младшего школьника / Т.А. Колесникова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <http://festival.1september.ru/articles/638555>.

6. Морозова Н.В. Рекомендации по формированию внутренней позиции школьника / Н.В. Морозова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/dlya-kompleksov-detskii-sad-nachalnaya-shkola/2011/12/05/rekomendatsii-po>.

7. Неборачко О.В. Позиція тьютора в сучасній системі освіти / О.В. Неборачко // III Міжнародна наукова інтернет-конференція “Інновації та традиції в сучасній науковій думці”. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://intkonf.org/neborachko-o-v-pozitsiya-tyutora-v-suchasniy-sistemi-osviti>.

8. О'Брайант Э. Стать тьютором. Вдохновляющий опыт для тех, кто помогает учиться / Э. О'Брайант / Перевод Шапиро Б. – М.: Ресурс, 2012. – 120 с.

9. Сакердонова А. С. Актуальность тьюторского сопровождения внеурочной деятельности младших школьников / А.С. Сакердонова, Т.В. Евдокарова // Научно-методический электронный журнал “Концепт”. – 2016. – Т. 30. – С. 272–275.

10. Сергеевкова О.П. Вікова психологія: навч. посіб. / О.П. Сергеевкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасека. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.

11. Траектория индивидуального развития младшего школьника “Ступеньки роста” / Сост. Малафеева Е.К., Голубева К.А. Режим доступа: URL: <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/obshchepedagogicheskie-tehnologii/2013/10/02/traektoriya-individualnogo-razvitiya>. 11

REFERENCES

1. Dudchik, S.V. (2008). *Razvitie poznatel'nogo interesa mladshikh shkolnikov sredstvami tyutorskogo soprovozhdeniya* [Development of cognitive interest of younger schoolboys by means of tutors support]. Candidate's thesis. Moscow, 234 p. [in Russian].

2. Isaeva, I.Yu. (2015). *Tekhnologiya proektirovaniya individualnykh obrazovatelnykh marshrutov: uchebnoe posobie* [The technology of designing individual educational routes: textbook]. Magnitogorsk: Publishing house Magnitogorsk. State. Tech. Un-ta them. G.I. Nosova, 116 p. [in Russian].

3. Kovaleva, T.M. (2010). *Materialy kursa “Osnovy tyutorskogo soprovozhdeniya v obshchem obrazovanii”*: lektsii 1–4 [Content of the course “Fundamentals of tutor support in the general education”: Lectures 1–4]. Moscow: Teaching University “FIRST September”, 56 p. [in Russian].

4. Kovaleva, T.M. (2010). *Materialy kursa “Osnovy tyutorskogo soprovozhdeniya v obshchem obrazovanii”*: lektsii 5–8. [Content of the course “Fundamentals of tutor support in the general education”: Lectures 5–8.]. Moscow: Teaching University “FIRST September”, 64 p. [in Russian].

5. Kolesnikova, T.A. *Individualnaya obrazovatel'naya traektoriya – personalnyy put razvitiya odarennosti mladshego shkolnika* [Individual educational trajectory – a personal way of development of talent of the younger schoolboy]. Retrieved from: <http://festival.1september.ru/articles/638555>. [in Russian].

6. Morozova, N.V. *Rekomendatsii po formirovaniyu vnutrenney pozitsii shkolnika* [Recommendations for the formation of the student's internal position]. Retrieved from: <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/dlya-kompleksov-detskii-sad-nachalnaya-shkola/2011/12/05/rekomendatsii-po>. [in Russian].

7. Neborachko, A.V. *Pozitsiya tyutora v suchasniy systemi osvity* [The position of tutor in modern education], III International Scientific Internet Conference “Innovations and traditions in modern scientific thought”, Retrieved from: <http://intkonf.org/neborachko-o-v-pozitsiya-tyutora-v-suchasniy-sistemi-osviti>. [in Ukrainian].

РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОКТОРСЬКОЇ (PHD) ПІДГОТОВКИ

8. O'Brayant, E. (2012). *Stat tyutorom. Vdokhnovlyayushchiy opyt dlya tekhn, kto pomogaet uchitsya* [Become a tutor. An inspiring experience for those who help to learn]. Translation by Shapiro B., Moscow: Resource, 120 p. [in Russian].

9. Sakerdonova, A.S. (2016). *Aktualnost tyutorskogo soprovozhdeniya vneurochnoy deyatel'nosti mladshikh shkolnikov* [The relevance of tutor support for extracurricular activities of junior schoolchildren]. Scientific and methodical electronic journal "Concept". Vol. 30, pp. 272–275. [in Russian].

10. Serhyeyenkova, A.P., Stolyarchuk, O.A., Kokhanova, O.P. & Apiary, O.V. (2012). *Vikova psykholohiia: navch. posib.* [Age Psychology]. Kyiv: Center of educational literature, 376 p. [in Ukrainian].

11. Malafeeva, Ye.K. & Golubeva, K.A. (Ed.). (2013). *Traektoriya individual'nogo razvitiya mladshogo shkolnika "Stupenki rosta"* [Trajectory of individual development "step growth" junior student]. Retrieved from <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/obshchepedagogicheskie-tekhnologii/2013/10/02/traektoriya-ya-individual'nogo-razvitiya>. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 21.03.2017

УДК 378:37.07 (043.3)

Вікторія Муромець, кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник
відділу інтеграції вищої освіти і науки
Інституту вищої освіти НАПН України, м. Київ

РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОКТОРСЬКОЇ (PHD) ПІДГОТОВКИ

У статті представлено принципи професійної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Проаналізовано сучасні тенденції щодо розвитку загальних компетентностей здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти у контексті забезпечення якості вищої освіти. Окреслено перелік основних загальних та універсальних компетентностей, які необхідно формувати у здобувачів третього освітньо-наукового рівня впродовж навчання на докторській незалежно від спеціалізації.

Ключові слова: загальні (універсальні) компетентності, підготовка докторів філософії, компетентнісні засади, заклади вищої освіти.

Лім. 14.

Викторія Муромець, кандидат педагогических наук,
ведущий научный сотрудник отдела интеграции высшего образования и науки
Института высшего образования НАПН Украины, г. Киев

ПРИНЦИПЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СОИСКАТЕЛЕЙ ТРЕТЬЕГО УРОВНЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ДОКТОРСКОЙ (PHD) ПОДГОТОВКИ

В статье представлены принципы профессиональной подготовки соискателей третьего (образовательно-научного) уровня высшего образования. Проанализированы современные тенденции развития общих компетенций соискателей третьего (образовательно-научного) уровня высшего образования в контексте обеспечения качества высшего образования. Определены перечень основных общих и универсальных компетенций, которые необходимо формировать у соискателей третьего научно-образовательного уровня в течение обучения на докторской независимо от специализации.

Ключевые слова: общие (универсальные) компетентности, подготовка докторов философии, компетентностный основы, учреждения высшего образования.

Victoriya Muromets, Ph.D. (Pedagogy), Leader Researcher
of the Integration of Higher Education and Research Department
Institute of Higher Education National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv

THE PRINCIPLES OF TRAINING OF APPLICANTS OF THIRD LEVEL OF HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE PROVISION OF QUALITY OF DOCTORAL (PHD) TRAINING

The article presents the principles of training of applicants of third (an education and science) level of higher education. The author makes an analysis of the current trends concerning the development of the general competencies of applicants of the third level (an education and science) of higher education in the context of the quality assurance. The article outlines a list of major general and universal competencies that are needed for candidates in order to form the third educational level of academic studies at doctoral regardless of specialization.